

Outsourcing bankowy a ryzyko działalności bankowej – zagadnienia ogólne

Wstęp

W ciągu ostatniego dziesięciolecia odnotować można wzrost znaczenia oceny ryzyka w działalności bankowej. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać głównie w rozwoju gospodarki rynkowej i przemianach społeczno-gospodarczych. Następstwa tych zmian są bez wątpienia widoczne w zakresie funkcjonowania banków.

Nowe rozwiązania organizacyjne i prawne wprowadzone w ciągu ostatnich lat w ustawodawstwie, podyktowane były między innymi wzrostem ryzyka i koniecznością jego oceny w działalności bankowej. Ponadto wiele zmian ustawowych nastąpiło wraz ze zmieniającą się sytuacją rynkową. Pojawiły się nowe mechanizmy, które zaczęto stosować w sektorze usług bankowych. Jednym z takich rozwiązań jest outsourcing bankowy.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie outsourcingu bankowego i jego wpływu na ryzyko związane z prowadzoną przez bank działalnością. Zawieranie przez banki umów w celu powierzenia podmiotom zewnętrznym wykonywania określonych czynności, stwarza sporo wątpliwości. W artykule zwrócono uwagę na niektóre z nich, głównie z punktu widzenia ryzyka, jakie występuje w sektorze bankowym.

W niniejszym artykule¹ jako metodę badawczą przyjęto analizę materiału normatywnego. Wykorzystano także poglądy prezentowane w literaturze prawa finansowego i bankowości.

1. Pojęcie i zakres outsourcingu bankowego

Słowo „outsourcing” to neologizm powstały z połączenia trzech angielskich słów: outside, resource, using – czyli używanie zasobów zewnętrznych. W pewnych sferach zarządzania przedsiębiorstwem outsourcing był stosowany od wielu lat. Bez wątpienia jednak zaintereso-

* Mgr, Katedra Prawa Finansowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński, ekowalewska@mec.univ.szczecin.pl, 70-240 Szczecin, ul. Narutowicza 17a

¹ Artykuł uwzględnia stan prawny na koniec grudnia 2012 roku.

wanie outsourcingiem w ostatnich latach znacznie wzrosło [Juchno, Kaszubski, 2001, s. 5].

W polskim ustawodawstwie outsourcing pojawił się w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe [Dz. U. z 2012 r., poz. 1376], w 2004 roku. Ustawa z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw [Dz. U. z 2004 r., nr 91, poz. 870], wprowadziła artykuły o outsourcingu od 6a do 6d.

Za słuszne można uznać stanowisko, iż outsourcing jest raczej mechanizmem z zakresu ekonomii i nie stanowi konkretnej konstrukcji prawnej. Przy zastosowaniu outsourcingu wykorzystuje się bowiem inne instrumenty prawne [Robaczyński, 2010, s. 398].

Outsourcing bankowy oznacza możliwość prowadzenia działalności bankowej z wykorzystaniem podmiotów zewnętrznych. Banki mogą zatem powierzać wykonywanie pewnych czynności innym podmiotom, umieszczonym poza strukturą przedsiębiorstwa bankowego. Podmioty te, zostały określone przez ustawodawcę jako przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagraniczni.

W polskim systemie prawnym bank może prowadzić działalność z wykorzystaniem zasobów własnych oraz obcych, chyba, że przepis ustawy wyraźnie tego zakazuje. Przemawia za tym między innymi prokonstytucyjna wykładnia przepisów ograniczających wolność działalności gospodarczej, konstytucyjna zasada proporcjonalności oraz przesłanka celowości regulacji outsourcingu działalności bankowej [Czech, 2008, s. 95].

Działalność bankowa polega na wykonywaniu czynności bankowych, które zostały wskazane przez ustawodawcę w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe. Czynności bankowe można podzielić na dwa rodzaje :

- obiektywne, czyli takie, których wykonywanie jest zastrzeżone wyłącznie dla banków,
- subiektywne, czyli czynności, które nie są zastrzeżone do wyłącznej kompetencji banków, są natomiast uznawane za bankowe, wówczas, gdy wykonuje je bank.

Jest to ogólny, podstawowy podział zakresu czynności bankowych. W art. 5 ustawy Prawo bankowe nie umieszczono ustawowej definicji pojęcia „czynność bankowa”, lecz wyczerpująco wyliczono poszczególne typy takich czynności [Janiak, 2001, s. 55].

Szukając odpowiedzi na pytanie o istotę przedmiotu outsourcingu bankowego w zakresie czynności bankowych, należałoby przyjąć, iż czynność bankowa składa się ze stosunku prawnego oraz z czynności faktycznych [Juchno, Kaszubski, 2001, s. 8].

Nowelizacja ustawy Prawo bankowe w zakresie outsourcingu [Dz. U. z 2011 r., nr 201, poz. 1181], która weszła w życie 27 października 2011 r., wprowadziła istotne zmiany w zakresie możliwości zawierania umów powierzenia wykonywania czynności oraz w zakresie sprawowania skutecznego nadzoru nad zawieraniem i realizacją umów outsourcingu.

Wyróżniane są dwa rodzaje czynności, które bank może powierzyć w drodze umowy, przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznemu. Pierwsze, określone w art. 6a ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo bankowe obejmują:

- 1) zawieranie i zmianę umów rachunków bankowych,
- 2) zawieranie i zmianę umów kredytów i pożyczek pieniężnych udzielanych osobom fizycznym, w tym kredytu konsumenckiego,
- 3) zawieranie i zmianę umów kredytów i pożyczek pieniężnych dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców,
- 4) zawieranie i zmianę umów ugody w sprawie spłaty kredytów i pożyczek, o których mowa w punkcie 2 i 3,
- 5) zawieranie i zmianę umów dotyczących ustanowienia prawnego zabezpieczenia kredytów i pożyczek, o których mowa w punkcie 2 i 3,
- 6) zawieranie i zmianę umów o kartę płatniczą, których stroną jest konsument oraz mikroprzedsiębiorca i mały przedsiębiorca, o której mowa w punkcie 3,
- 7) przyjmowanie wpłat, dokonywanie wypłat oraz obsługę czeków związanych z prowadzeniem rachunków bankowych przez ten bank,
- 8) dokonywanie wpłat i przyjmowanie spłat udzielonych przez ten bank kredytów i pożyczek pieniężnych,
- 9) przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe prowadzone przez inne banki,
- 10) przyjmowanie dyspozycji przeprowadzania bankowych rozliczeń pieniężnych związanych z prowadzeniem rachunków bankowych przez ten bank,

- 11) wykonywanie czynności związanych z emitowaniem i przechowywaniem bankowych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych, a także wykonywanie innych czynności związanych z emisją i obsługą papierów wartościowych,
- 12) windykację należności banku,
- 13) wykonywanie innych czynności, po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego.

Drugi rodzaj czynności, wskazany w art. 6a ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo bankowe, obejmuje „czynności faktyczne związane z działalnością bankową”. Należy zwrócić uwagę, iż przepis ten zawiera sporo niejasności. Czynności faktyczne powinny być bezpośrednio związane z działalnością bankową. Jako przykład można podać powierzenie czynności faktycznych związanych z wydawaniem kart płatniczych oraz wykonywaniem operacji przy ich użyciu. Do katalogu czynności faktycznych nie kwalifikują się natomiast, czynności związane między innymi z reklamowaniem oferty banku oraz czynności technicznego serwisu bankomatów [Ofiarski, 2011, s. 300].

Wskazany w art. 6a ust. 1 ustawy Prawo bankowe, katalog czynności jest katalogiem zamkniętym, co oznacza, że tylko czynności enume ratywnie wyliczone mogą być przedmiotem umów outsourcingu. Należy przypuszczać, że przesłanką stworzenia katalogu zamkniętego był dla ustawodawcy główny cel prowadzenia działalności bankowej, czyli zapewnienie bezpieczeństwa środków pieniężnych zgromadzonych w banku.

W związku z taką regulacją, należy przyjąć, że mamy do czynienia ze swobodą podejmowania decyzji, o powierzeniu podmiotom zewnętrznym, dokonywania pewnych działań, która ma charakter swobody natury prawnej (tak zwana swoboda w granicach prawa) [Olszak, 2006, s. 27].

Pewnego rodzaju otwarcie wskazanego katalogu czynności, wprowadza art. 6a ust. 1 pkt 1 lit. m, ustawy Prawo bankowe. Zgodnie z jego treścią umowa powierzenia może obejmować, także inne czynności, po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego. Ustawodawca jednak nie wskazał, co można zaliczyć do tego rodzaju czynności. Jedynie uwzględniony został warunek uzyskania zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego, co oznacza, że czynności te poddano szczególnemu reżimowi. Powierzenie wszystkich wymienionych powyżej czynności, nie może obejmować zgodnie z art. 6a ust. 3 ustawy Prawo bankowe:

- zarządzania bankiem, w szczególności zarządzania ryzykiem związanym z prowadzeniem działalności bankowej, w tym zarządzania aktywami i pasywami, dokonywania oceny zdolności kredytowej i analizy ryzyka kredytowego,
- przeprowadzania audytu wewnętrznego banku.

Wskazanie tych dwóch wyłączeń jest elementem kluczowym dla określania przedmiotu powierzenia. Bez względu na to, jaka czynność będzie stanowiła ów przedmiot, pod żadnym względem nie może obejmować szeroko rozumianego zarządzania bankiem, ani przeprowadzania audytu wewnętrznego.

Koncepcja wykorzystywania outsourcingu zakłada, że zewnętrzny usługodawca może wykonywać daną czynność taniej oraz szybciej i lepiej. Główną przesłanką wykorzystywania umów powierzenia przez banki jest obniżenie kosztów działalności. Pozytywną kwestią związaną z outsourcingiem, jest konieczność nadążania za coraz nowszymi technologiami i rozwiązaniami [Juchno, Kaszubski, 2001, s. 6].

2. Podstawowe zagrożenia związane z zawieraniem umów outsourcingu

Omawiając zagrożenia związane z outsourcingiem, należy zwrócić uwagę na przyczyny sięgania przez banki po tego typu rozwiązania. Do najważniejszych zalicza się:

- redukcję kosztów operacyjnych,
- zwiększenie jakości świadczonych usług,
- zwolnienie własnych zasobów do innych celów,
- przyspieszenie pojawienia się korzyści [<http://www.zbp.pl>, dostęp dnia 18.01.2013].

Analizując zagadnienie outsourcingu bankowego i jego wpływu na ocenę ryzyka w działalności bankowej, należy mieć na względzie, iż system bankowy jest ważnym ogniwem całego systemu finansowego państwa. Banki, obok innych instytucji finansowych (np. zakładów ubezpieczeń, zakładów reasekuracji, funduszy emerytalnych), są ważnymi inwestorami oraz wykonawcami założeń polityki pieniężnej państwa. Ich działalność powinna być zatem legalna i jednocześnie zbieżna z celami tej polityki [Ofiarski, 2011, s. 497].

Z uwagi na to, że banki to instytucje zaufania publicznego, ich działalność powinna spełniać szczególne kryteria. Przede wszystkim powinna być prowadzona w sposób ostrożny i stabilny. Podmioty, które

korzystają z usług banku, nie mogą mieć żadnych wątpliwości, co do bezpieczeństwa środków powierzonych bankowi.

Działalność banków, jako pośredników finansowych związana jest z występowaniem ryzyka, które rozumiane jest jako zagrożenie nieosiągnięcia zamierzonego celu. Ryzyka nie można uniknąć, bowiem podejmowane przez banki działania mają w większości charakter dynamiczny, czyli podlegają ciągłym zmianom. Bankowość nierozzerwalnie związana jest ryzykiem, banki osiągają zysk dzięki podejmowaniu ryzyka i zarządzaniu nim [Niczyporuk, Talecka, 2011, s. 323].

Z jednej strony korzyści, jakie wynikają z zawierania przez banki umów outsourcingu mogą być duże i dla banku niezwykle istotne. Z drugiej jednak strony, należy pamiętać, że skorzystanie z tego rozwiązania rodzi pewne ryzyko. Ryzyko wiążące się z zawieraniem umów powierzenia, wynika głównie z dwóch czynników. Pierwszy czynnik związany jest z rodzajem przedmiotu powierzenia. Można przypuszczać, że rodzaj czynności, która ma być wykonywana przez innego niż bank, przedsiębiorcę, warunkuje w pewnym sensie stopień ryzyka. Niektóre z czynności bankowych, z uwagi na ich specyfikę obciążone są większym ryzykiem wykonania ich w sposób bezpieczny i prawidłowy. Za drugi czynnik, wpływający na stopień ryzyka, uznać można rodzaj podmiotu, z którym bank zawarł umowę outsourcingu. Ustawodawca wyróżnia w tym względzie następujące kategorie podmiotów: przedsiębiorca (krajowy), przedsiębiorca zagraniczny, który posiada miejsce zamieszkania lub siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej oraz przedsiębiorca zagraniczny, który nie posiada siedziby, ani miejsca zamieszkania w państwie członkowskim. Przesłanka podmiotowa jest istotna także dla wskazania, które umowy powierzenia wymagają zgody Komisji Nadzoru Finansowego. Ustalenie, jaki podmiot przyjmuje dane czynności do wykonywania, w drodze zawieranej z bankiem umowy, wpływa na ocenę ryzyka działalności banku.

Mając na uwadze wymienione wyżej czynniki, można uznać, że ryzyko będzie wrastało wraz ze zróżnicowaniem stosowanych przez bank rozwiązań organizacyjnych i prawnych. Na wzrost ryzyka wpływać może między innymi, odległość geograficzna pomiędzy bankiem a przedsiębiorcą wykonującym czynności powierzone oraz brak bieżącej kontroli, która dawałaby szansę na eliminację błędów.

Ryzyko związane z zawieraniem i funkcjonowaniem umów outsourcingu, zalicza się przede wszystkim do ryzyka operacyjnego. Literatu-

ra wyróżnia także ryzyko prawne, w szczególności związane z zakresem zleczanych czynności i tajemnicą bankową [Juchno, Kaszubski, 2001, s. 6]. W literaturze przedmiotu podkreśla się także, iż ryzyko operacyjne stanowi jeden z najważniejszych elementów procesu zarządzania ryzykiem w banku. Od rodzaju przyjętej definicji tego ryzyka zależy sposób jego identyfikacji, pomiaru i ograniczania [Skopiec, 2010, s. 170]. Niektórzy przyjmują, iż ryzyko operacyjne wynika jedynie z czynników wewnętrznych, takich jak błędy powstałe przy dokonywaniu i rozliczaniu transakcji [Iwanicz-Drozdowska, Nowak, 2002, s. 133–134].

Banki stanowią element gospodarki wolnorynkowej, słusznym wydaje się stwierdzenie, że ryzyko w działalności bankowej (w tym operacyjne) uwzględnia także czynniki zewnętrzne. W tym względzie, w zakresie outsourcingu ustawodawca przewidział możliwość powierzenia czynności już powierzonych (podoutsourcing) w sytuacji zaistnienia siły wyższej.

Ryzyko operacyjne posiada pewne odrębne cechy i towarzyszy każdemu rodzajowi podejmowanej przez bank działalności. Występuje ono w przypadku zarówno tradycyjnej działalności kredytowo-depozytowej, jak i oferowania przez banki produktów strukturyzowanych czy instrumentów pochodnych [Skopiec, 2010, s. 171]. W literaturze przedmiotu dominuje pogląd, iż ryzyko operacyjne to ryzyko bezpośredniej lub pośredniej straty, wynikającej z nieodpowiednich procedur wewnętrznych, zasobów ludzkich, systemów a także z przyczyn zewnętrznych [Niczyporuk, Talecka, 2011, s. 326].

Banki w ramach prowadzonej działalności mogą sterować ryzykiem między innymi, poprzez świadome i rozważne jego kształtowanie. W celu zmniejszenia zagrożeń związanych z outsourcingiem banki zobowiązane są stosować właściwą politykę zarządzania ryzykiem. Wymaga to stosowania instrumentów, które będą zapewniały bezpieczeństwo w wykonywaniu czynności powierzonych.

3. Organizacja i zasady nadzoru nad zawieraniem umów outsourcingu bankowego

Zawieranie przez banki umów outsourcingu, może powodować wzrost ryzyka operacyjnego banku, w związku z tym działalność bankowa w tym zakresie, podlega szczególnej kontroli. W obowiązującym systemie prawnym w Polsce, podmiotem, który sprawuje nadzór nad całym rynkiem finansowym, w tym nad działalnością bankową, jest

Komisja Nadzoru Finansowego, powołana ustawą z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym [Dz. U. z 2012 r., poz. 1149 z późn. zm.].

Istotne zmiany w zakresie roli Komisji Nadzoru Finansowego i przeprowadzania kontroli w odniesieniu do umów outsourcingu, wprowadziła wspomniana już nowelizacja ustawy Prawo bankowe z 2011r. Z jednej strony rozszerzony został katalog czynności, jakie mogą być powierzane do wykonywania, bez zgody Komisji Nadzoru Finansowego, z drugiej jednak przyznano organowi nadzoru ważne uprawnienia. Ustawodawca wyodrębnił te czynności, które zostały poddane kontroli wstępnej Komisji Nadzoru Finansowego. Wynika to z art. 6a ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo bankowe, iż przedmiotem umowy powierzenia mogą być inne czynności, po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego. Z uwagi na to, że ustawodawca w tym przepisie nie wskazał, jakie czynności mogą być przedmiotem umowy, poddał je specjalnemu reżimowi, który oznacza obowiązek uzyskiwania zezwolenia organu nadzoru. Takie unormowanie podyktowane jest także pewnym zabezpieczeniem banku, przed ewentualnym wzrostem ryzyka, jakie może nieść za sobą „inna czynność”.

Analiza pozostałych przepisów ustawy Prawo bankowe wskazuje, że kontrola wstępna zawieranych umów outsourcingu, która przejawia się występowaniem banku o zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego, dotyczy sytuacji, gdy podmiotem umowy z bankiem ma być przedsiębiorca, który nie posiada miejsca zamieszkania ani siedziby na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, albo też umowa ma być wykonywana poza terytorium państwa członkowskiego. Wskazane sytuacje należą do wyjątkowych i łączy się z nimi sporo niepewności, a zatem i większe ryzyko. Są to sytuacje, w których bank może mieć utrudniony bezpośredni monitoring wykonywania powierzonych czynności.

Podobnie w sytuacji, gdy umowa outsourcingu przewiduje podoutsourcing – czyli powierzenie czynności już powierzonych – wymagane jest zawiadomienie organu nadzoru i wystąpienie o zgodę. Ustawa Prawo bankowe w obecnym kształcie dopuszcza stosowanie podoutsourcingu (zwanego również outsourcingiem łańcuchowym). Polega on na powierzeniu czynności do wykonania, na podstawie odrębnej umowy pomiędzy outsourcantem a podoutsourcantem. Bank, w takich przypadkach nie jest – i nie musi być – stroną takiej umowy [Czech, 2012,

s. 69]. Podoutsourcing występuje tylko wtedy, gdy zleczone przez outsourcanta czynności ma wykonywać odrębny od niego podmiot (prawnie wyodrębniony). Wyróżnić można dwie formy podoutsourcingu w działalności bankowej: zwykły i awaryjny. Pierwszy z nich dotyczy powierzenia podoutsourcantowi wykonywania określonych w umowie zawartej z bankiem, czynności, które służą realizacji głównego świadczenia, jakie wynika z tej umowy. Drugi rodzaj odnosi się do powierzenia przez outsourcanta, jednorazowo, wykonywania czynności wcześniej już powierzonych, gdy w następstwie siły wyższej outsourcant nie może ich wykonywać samodzielnie [Czech, 2012, s. 69].

Obok wymienionej powyżej kontroli wstępnej wykonywanej przez Komisję Nadzoru Finansowego, ustawodawca przewiduje również wykonywanie kontroli następczej. Odbywa się ona na etapie wykonywania umów outsourcingowych. W tym zakresie organ nadzoru posiada szereg uprawnień, łącznie z możliwością wydania decyzji o cofnięciu udzielonego zezwolenia. Ponadto Komisja Nadzoru Finansowego posiada uprawnienia w zakresie żądania od banku określonych dokumentów i wyjaśnień. Organ nadzoru bada między innymi, czy powierzenie wykonywania innych czynności jest niezbędne do prowadzenia działalności bankowej lub czy dzięki temu nastąpiło obniżenie kosztów tej działalności. Ważna dla oceny funkcjonowania umów powierzenia, jest także możliwość zapoznania się przez Komisję Nadzoru Finansowego z planem działania, który opracowuje bank, przedsiębiorca lub przedsiębiorca zagraniczny. Celem takiego planu jest zapewnienie ciągłego i niezakłóconego prowadzenia działalności w zakresie objętym umową. Szczególnie istotne dla oceny outsourcingu jest zapoznanie się przez organ nadzoru z zasadami zarządzania ryzykiem operacyjnym, związanym z powierzeniem wykonywania czynności wymienionych w ustawie Prawo bankowe.

Szeroko pojęte uprawnienia nadzorcze Komisji Nadzoru Finansowego sprowadzają się zatem do instrumentów *ex ante* (weryfikacja warunków, które powinny zostać spełnione przed zawarciem umowy outsourcingowej, których to zasadność została ograniczona w nowelizacji), jak i instrumentów *ex post* [Byrski, 2012, s. 86].

4. Ryzyko operacyjne w zakresie outsourcingu w świetle Rekomendacji M organu nadzoru bankowego

Na wzrost znaczenia ryzyka operacyjnego oraz zmianę podejścia do zarządzania nim, miały wpływ zmiany zachodzące zarówno w samych bankach, jak i w ich otoczeniu. Komitet Bazylejski wyszczególnił niektóre z nich, a mianowicie [Sound Practices, 2003]:

- 1) intensyfikację wykorzystania wysoko zautomatyzowanych technologii, z czym wiąże się transformacja ryzyka wynikającego z błędów, popełnianych przy stosowaniu technik ręcznych, w ryzyko o charakterze systemowym (ze względu na globalny zasięg systemów),
- 2) wzrost wykorzystania e-commerce, z czym wiąże się ryzyko bezpieczeństwa systemu oraz oszustwa wewnętrzne i zewnętrzne,
- 3) fuzje, przejęcia i procesy konsolidacyjne na wielką skalę,
- 4) pojawienie się banków jako dostawców różnorodnych usług (nie związanych z tradycyjnymi usługami bankowymi),
- 5) większe wykorzystanie metod ograniczania ryzyka kredytowego i rynkowego, którego efektem może być zwiększona ekspozycja na ryzyko operacyjne,
- 6) rosnące wykorzystanie usług outsourcingowych.

Nie są to jednak wszystkie czynniki wpływające na potrzebę zwiększenia zainteresowania ryzykiem operacyjnym [Skopiec, 2010, s. 173-174].

W 2004 roku, działająca wówczas Komisja Nadzoru Bankowego wydała na podstawie art. 137 pkt 5 ustawy Prawo bankowe Rekomendację M, dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach. Zapisy tej Rekomendacji stanowią: „zbiór zasad dobrej praktyki w zakresie ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem operacyjnym w banku”.

Treść Rekomendacji M oparta została w dużej mierze na opracowanych i ogłoszonych w lutym 2003 roku, przez Komitet Bazylejski ds. nadzoru bankowego, „Zasadach dobrej praktyki w zakresie zarządzania i nadzoru nad ryzykiem operacyjnym”. Według Rekomendacji M, ryzyko operacyjne należy rozumieć jako „ryzyko straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych” [<http://www.knf.gov.pl>, dostęp dnia 20.12.2012].

W Rekomendacji M podkreślono, iż zarządzając ryzykiem operacyjnym w banku należy rozważyć:

- strukturę organizacyjną i system raportowania w odniesieniu do usług zleconych,
- zgodność umów ze strategią działania banku,
- czy zawierane przez bank umowy oraz system zarządzania umożliwiają monitorowanie i kontrolę narażenia na ryzyko operacyjne, wynikające ze zlecenia czynności na zewnątrz.

Ponadto w treści Rekomendacji M uwzględniono wytyczne, skierowane do banku, dotyczące czynności, jakie bank musi zrealizować przed zawarciem lub istotną zmianą umowy z podmiotem wykonującym powierzone czynności. W tym zakresie wymienione zostały następujące wskazówki dla banków:

- 1) konieczność dokonywania przez bank analizy wpływu projektowanej umowy, na strategię i profil ryzyka, na zdolność banku do realizacji wymogów regulujących oraz na prowadzenie przez bank działalności zgodnie z przepisami prawa,
- 1) konieczność sprawdzenia sytuacji finansowej podmiotu, z którym ma być zawarta umowa,
- 2) rozważenie najmniej uciążliwego sposobu ewentualnej transformacji systemów,
- 3) konieczność dokonywania analizy potencjalnych skutków ryzyka,
- 4) konieczność opracowania planów awaryjnych na wypadek zaprzestania świadczenia usług przez usługodawcę oraz sprawdzenie czy usługodawca posiada plany zapewniające niezakłócone wykonywanie działalności w zakresie objętym umową,
- 5) konieczność sprawdzenia, czy powierzenie wykonywania czynności nie wpłynie niekorzystnie, na stabilne zarządzanie bankiem, skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w banku, możliwość wykonywania obowiązków przez biegłego rewidenta, upoważnionego do badania sprawozdań finansowych banku, na podstawie zawartej z bankiem umowy oraz ochronę tajemnicy prawnie chronionej.

Zasady określone w Rekomendacji M, odnośnie funkcjonowania outsourcingu, zwracają uwagę na kwestie istotne z punktu widzenia banku. Rekomendacja nie spełnia funkcji normy prawnej, jest pewną propozycją skierowaną do banków, w celu wdrażania w praktyce ujednoliconych zasad. Niejednokrotnie, banki włączają zapisy Rekomendacji, obejmujące także inne obszary tematyczne, do treści przepisów we-

wewnętrznych, tworzących procedury działalności bankowej w danym zakresie. Mogą też stanowić podstawę formułowania wytycznych czy regulaminów, obowiązujących w bankach i stosowanych na przykład przy zawieraniu umów powierzenia. Wskazane w Rekomendacji M powinności, jakie w banku należałoby podjąć przed zawarciem umowy outsourcingu, stanowią dość szczegółowy katalog. Część z nich, co warto zauważyć, została uwzględniona także w znowelizowanych przepisach ustawy Prawo bankowe, w zakresie outsourcingu.

Przyjęte w Rekomendacji M rozwiązania uległy zmianom, na co wskazuje przygotowana przez Komisję Nadzoru Finansowego aktualizacja Rekomendacji M. Zwrócono szczególną uwagę na treść zawieranych umów, w których powinny znaleźć się zapisy o jakości świadczonych usług, podziale odpowiedzialności pomiędzy bankiem a usługodawcą. Szczególne znaczenie przypisane zostało także postanowieniom umów powierzenia, które nie powinny ograniczać lub wyłączać odpowiedzialności przyjmującego zlecenie w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy.

Zakończenie

W niniejszym opracowaniu zaprezentowano zagadnienie outsourcingu w działalności bankowej. Przede wszystkim zwrócono uwagę na zawierane przez banki umowy powierzenia, które obciążone są ryzykiem, mogącym mieć wpływ na prowadzoną działalność.

Dzięki zawieraniu umów powierzenia banki wiele zyskują, ale mogą także wiele stracić. Ważne jest zatem, kierowanie działalnością banku w taki sposób, aby zasady bezpieczeństwa, legalności i ostrożności były przestrzegane. Konieczne jest podejmowanie właściwych decyzji mających na celu zmniejszenie pojawiającego się ryzyka. Bank powinien być zainteresowany ukształtowaniem relacji outsourcingowych, w taki sposób, aby nie wpływały one negatywnie na efektywność świadczonych usług. Ponadto w artykule zwrócono uwagę na treść Rekomendacji M Komisji Nadzoru Bankowego, która została opracowana i wydana w 2004 r.

Literatura

1. Byrski J. (2012), *Uprawnia KNF w zakresie powierzenia przez bank czynności związanych z outsourcingiem w działalności bankowej*, Monitor Prawa Bankowego, Nr 1.

2. Czech T. (2008), *Zasada swobody outsourcingu działalności bankowej*, Monitor Prawa Bankowego, Nr 17.
3. Czech T. (2012), *Podoutsourcing w działalności bankowej*, Monitor Prawa Bankowego, Nr 2.
4. Iwanicz-Drozdowska M., Nowak A. (2002), *Ryzyko bankowe*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
5. Janiak A. (2001), *Glosa do uchwały SN z dnia 11 lipca 2000 r., III CZP 22/00, „Prawo Bankowe”*, Nr 1.
6. Juchno R., Kaszubski R. (2001), *Outsourcing w działalności bankowej*, „Glosa”, Nr 6.
7. Niczyporuk P., Talecka A. (2011), *Bankowość. Podstawowe zagadnienia*, Temida2, Białystok.
8. Ofiarski Z. (2011), *Prawo bankowe*, Lex, Warszawa.
9. Olszak M. (2006), *Outsourcing w działalności bankowej*, Lexis Nexis, Warszawa.
10. Piwko M. (2007), *Outsourcing elementem zarządzania ryzykiem w banku*, http://www.zbp.pl/photo/ftb/Marek_Piwko_Outsourcing_elementem_zarządzania_ryzykiem_w_banku2.pdf, dostęp dnia 18.01.2013.
11. Rekomendacja M KNB z 2004 r., http://www.knf.gov.pl/Images/Nowa_rekomendacja_M_projekt_tcm75-31515.pdf, dostęp dnia 20.12.2012.
12. Robaczyński W. (2010), *System Prawa Prywatnego*, C.H. BECK, Warszawa.
13. Skopiec D. (2010), *Problem ryzyka operacyjnego w kontekście dynamicznych przemian w działalności banków*, „Studia Ekonomiczne”, Nr 2.
14. *Sound Practices Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk* (2003), Committee on Banking Supervision, Basel.
15. Ustawa z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw, Dz. U. z 2004 r., nr 91, poz. 870.
16. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz ustawy o kredycie konsumenckim, Dz. U. z 2011 r., nr 201, poz. 1181.
17. Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, Dz. U. z 2012 r., poz. 1149 z późn. zm.
18. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, Dz. U. z 2012 r., poz. 1376.

Streszczenie

W ciągu ostatnich lat znaczenie ryzyka operacyjnego w bankach znacznie wzrosło, głównie w wyniku postępującej globalizacji finansowej w gospodarce wolnorynkowej, ekspansji nowych produktów i usług bankowych, rozszerzenia aktywności banków w różnych obszarach działalności. Wzrost ten uwarunkowany jest także nieustającym postępem informatycznym i wykorzystywaniem coraz to nowocześniejszych technologii. W artykule przedstawiono powiązania pomiędzy zawieraniem przez banki umów outsourcingu bankowego a ryzykiem operacyjnym w banku. Umowy outsourcingowe stosowane przez banki, stwarzają pewne zagrożenia w działalności bankowej i jednocześnie utrudniają ocenę ryzyka. Z uwagi na rozszerzenie katalogu czynności, jakie mogą być przedmiotem umowy powierzenia, zwiększył się zakres działalności bankowej, która może być wykonywana poza bankiem, przez przedsiębiorców krajowych i zagranicznych. Mając na uwadze podstawowy cel działalności bankowej, czyli zapewnienie bezpieczeństwa gromadzonych przez nie środków pieniężnych, świadomość, jakie sytuacje stwarzają zagrożenie ma ogromne znaczenie. W tym zakresie istotną rolę odgrywa ocena ryzyka działalności bankowej. W artykule przedstawiono także znaczenie i zasady kontroli umów outsourcingowych. Zwrócono uwagę na treść Rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego, dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w banku, która objęła swym zakresem również outsourcing bankowy.

Słowa kluczowe

outsourcing, powierzenie, ryzyko, nadzór

Outsourcing of the banking operations and the banking risk – general issue (Summary)

Within the last years the importance of the operational risk in banks has creased significantly, mainly due to advancing financial globalization in the free market economy, expansion of new bank products and services, expanded activity of banks in various areas of operation. The increase is also determined by continuous IT progress as well as the application of more and more advanced technologies. This article presents the links between banks' entering into bank outsourcing agreements and the operational risk of such banks. The outsourcing agreements applied by banks create some threats to bank operation and simultaneously make the risk evaluation more difficult. Due to the increased list of activities that may be subject to the assignment, the scope of bank activities that may be performed outside bank by national and foreign entrepreneurs has also been increased. In view of the basic goal of bank actions, which is the safety assurance of the gathered financial means, the awareness of the risks related to specific situation is of significant importance. In this scope the risk evaluation of the bank activities seems to be crucial. This article also

includes the importance and the rules of controlling outsourcing agreements. Additionally, the attention has been brought to the text of M Recommendation of Polish Financial Supervision Authority considering the management of the operational risk in banks, which also includes bank outsourcing.

Keywords

outsourcing, assignment, risk, supervision